

## ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/4 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.

Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/4 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl., 1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/4 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamente se fac numai plătindu-se înainte.

## INSERTIUNILE

Un șir garmond prima-dată 7 cr., a doua-oară 6 cr., a treia-oară 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția și administrația: Strada Măcelarilor nr. 21.

Se prenumără și la poste și la librării.

În România:

la dnl Carol Schuler în București, strada Labirint nr. 4.

Epistole nefrancate se refușă. — Manuscripte nu se înapoiază

Un număr costă 5 cruceri v. a. sau 15 bani rom

## TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

## Trei ani istorici.

— Un răspuns istoric la un articol politic.

## III.

Anul 1867 ne-a adus sfârșitul unui complex de evenimente, la al căror capăt sosis tranșacțiunea numită dualism. Istoria acestor evenimente nu-i nici atât de întincoasă, ca să-ți poți perinde a serie atât de inexact și neprecis, precum serie autorul articolului din „Dreptatea” și nu este nici atât de grozavă încât să credem, cum crede acelaș autor, că „astăzi nu este permis și nici că ar fi oportun, adevăd a bun serviciu cauzei române, a spune cele-ce ne sânt cunoscute”.

Dar' ascultă-mă, iubite, d-ta mai zici că „nu va urma nici-odată” aprobarea Cerului asupra acestei tranșacțiuni și în acelaș timp d-ta încerci a dovedi cu tot ce spui în articol, că dela M. Sa nu se mai poate spera aproape nimic... Nu pricepi — dacă crezi toate câte le-ai spus — că ar fi oportun pentru promovarea scopului Tău să spui ce-ți este „cunoscut”? Mi-se pare că Te temi să nu obții un rezultat — neașteptat!

Eată acum ce zice autorul, pe care îl combatem, despre dualism:

„Dar' a urmat conspirațiunea kossuthistilor cu Bismarck, și apoi catastrofa dela Königrätz, care (Numai și tocmai astea) l-au născut!? Bine le știe, bre... G. B. D.) au născut dualismul dela 1867 la care încă au rămas, ca nași, bărbații de încredere, dar' numai trei: Beust, Deák și Andrassy. În dosul lor era puternicul și intrigantul Bismarck, care deținea în mîntea și în inima sa pe Germania atotputentă și apăsa cu ea asupra popoarelor. Însă despre acești fatali bărbați de încredere, despre modurile și mijloacele activității și scopurilor lor, încât privesc acestea monarhia habșburgică, astăzi nu ne este permis și nici că ar fi oportun, adevăd a bun serviciu cauzei române, a spune cele-ce ne sânt cunoscute. Atăta numai, că totu s'a făcut cu toate calculele și prevederile celor mai rafinate minți omenestii. Numai una lipsește: binecuvântarea aprobativă a împăratului Cerurilor, care nici nu va urma nici-odată, pe cât timp neamul omenesc va mai ține la Dumnezeu și dreptate!”

Publicând articolele mele în „Tribuna”, eu nu pot uita, că „Tribuna” este organul unui partid cu un program susținut deapropo un punct, care zice: program se află ului nefind astăzi la „chestiunea dualism”. Naționala își rezervă ordinea zilei, partida însă „timbul” său; a se pronunța asupra ei la timp. Dar', cu toate acestea, istorie putem scrie, originea acestei alcătuiți politice putem s'o scrutăm.

Acest autor, care știe toate și alte-ori nimic, vorbește despre originea dualismului într'un chip neanzit de superficial.

„Dar' a urmat conspirațiunea Kossuthistilor cu Bismarck și apoi catastrofa dela Königrätz, care a născut dualismul dela 1867, la care încă au asistat, ca nași, bărbați de încredere, dar' numai trei: Beust, Deák și Andrassy. În dosul lor era puternicul și intrigantul Bismarck”.

Bismarck în dosul lui Beust! Și Beust a fost, ca adversar, în fața lui Bismarck și pe câmpul dela Königrätz, și mai apoi si mai înainte de Königrätz! Asupra acestor cunoștințe elementare nu se cuvine însă, din cruțare, să stăruim mai mult.

Urmează Bismarck și „conspirațiunea”... Regret că autorul nu fixează și data conspirațiunei, am putea răspunde mai mult atunci. Cât despre Bismarck, la 1849, în Aprilie, el doria, nu-i vorba, unitatea germană, dar' nu cu constituția dela Frankfurt; dar' împăratul Wilhelm, cu

care el a invadat mai apoi Boemia la 1866 și Franția la 1870, scrisese încă din 19 Maiu 1850 într'un memoriu: „Desvoltarea istorică a Prusiei indică, că Prusia este chemată să se pună odată în fruntea Germaniei”. Dela 1851 până la 1858 Bismarck, delegatul Prusiei la „Bundestag”-ul din Frankfurt, s'a lăpădat repede de ori-ce simpatie, ce o avusese pentru Austria, și acolo a conceput idea liberării Germaniei de hegemonia austriacă. La 1856, în 26 Aprilie, el a scris vestitul „Prachtbericht”, în care demarca deja viitorul politicii naționale a Prusiei. În acest raport el arăta și asupra slăbiciunii interne a Austriei, pe care pe atunci o ținea periculoasă numai în defensivă, periculoasă având brava-i armată pe câmp străin; deja în acest raport Bismarck scria, că în fața unei eventuale alianțe ruso-franceze cu scopuri rășboinice, Prusia nu se poate face adversarul alianței *pour les beaux yeux de l'Autriche*. Și în adevăr, înainte de a intra la 1866 în Boemia el știa, căci lucrase, că nici Franția nici Rusia nu se va mișca, ear' Italia îi era aliată.

A fost numai o urmare a acestei politice vaste — pe care numai lipsa capacității de a percepe exact dimensiunile acțiunilor diplomatice-istorice o poate pune alături și ca egală cu acțiunile „conjurătorilor” maghiari — ca importanța Ungariei pentru monarhie și Tron să crească. Pe când la 1864 Bismarck vorbea încă de „Valahii puturoși”, pe care ar fi lăsat — pe cei din România — bucurios Rusiei, despre Unguri, el cunoștea mai bine, vorbea mai în adevăr s'a făcut între legislația țerilor Coroanei ungare și a celor austriace (prin punctul III. al diplomă) s'a recunoscut, din 1860 deja, necesitatea unui dualism, s'a creat un fructifer embrion pentru dualismul dela 1867.

Cancelaria transilvană s'a reînființat, în urma diplomei, deodată cu cea ungără; dietei ungare i-se dederă drepturile, care nu sânt rezervate, prin diploma din Octomvrie, Reichsrath-ului, și i-s'a cerut revisuirea legilor dela 1847/48, luându-se de cinosură diploma aceasta. Ungurii refușă însă a lua parte la Reichsrath-ul conchemat pentru 29 Aprilie 1861; din congregații și municipii ei poartă o luptă vie pentru reluarea activității parlamentare dela legile din 1847/48.

În lupta aceasta între Viena și Un-

ni, de mult și a fost întărit de guvern, trebuie să mărturisim, că Românii transilvăneni nu vor mai fi având nici o cauză să se plângă. Pentru-ce nu s'a întâmplat așa ceva și în alte țeri, mai ales în cele slave?”

Așa Palacky, care nu poate fi suspect!

1864: în 15 Februarie, la închiderea sesiunii a doua a Reichsrath-ului M. Sa caracterizează intrarea deputaților ardeleni în el ca „expresia unei fericeite înțelegeri cu intențiile Sale și cheazăia unui viitor mai bun”.

Dar' această intrare a avut și o consecență îngreunătoare; ea a fost motiv ca Reichsrath-ul să se declare „complet”, deci ca intrat în toate drepturile, ear' aceasta a îndemnat pe Cehi să ese din Reichsrath. Și alte voci se auziseră deja destule în contra continuării sistemului reprezentat de Schmerling. Să cerea o „întoarcere”. — *Umkehr*.

O mică intercalație va lumina situația perfect. În 1862, 23 Septemvrie, Bismarck — devenise ministru-president al Prusiei; în dieta proximă se discută reforma armatei (a lui Roon), pe care Bismarck avea s'o ducă la capăt. El era deci ministru când a dat lui Károlyi răspunsul citat mai sus... La „congresul regenților” din Frankfurt Bismarck împedea pe suveranul seu să iee parte. În 1864 se adauge chestia Schleswig-Holsteinului, la capătul ei era rășboiul; și în vreme-ce Belcredi „sistea” constituția și dualismul se pregătia, Bismarck era neobosit să-și întocmiască o situație diplomatică favorabilă. În 1865, 16 Septemvrie, Bismarck primește dela monarhul seu, ca recompensă pentru aceste oboseli titlul de conte. La noi în același timp, în 1865,

26 Iunie Mailáth devine cancelar ungur, ear' cel transilvan este concediat; în același an, 27 Iulie, Schmerling și ministerul seu este concediat; în 29 Iulie Becke pleacă la Londra și Paris se contracteze un împrumut de 100—200 milioane — dela 1852 până la 1866 toate înarmările Austriei fuseseră neproductive — în același an, 28 August, Crenneville este numit guvernor cu reședința — în Cluj, în același an, în 4 Septemvrie, Șaguna și comes-ul săsesc Conrad Schmidt au câte o audiență la M. Sa.

Situațiunea externă a precipitat terribil de viteza schimbarea celei interne

Cuvântările, pe care Beust le-a ținut în cele două camere ale parlamentului austriac, sânt expunerea oratorică a pricinilor acestora, despre care el zise la 5 Iunie 1867 în „Herrenhaus”, că ce se face cu dualismul: „nu-i un plan artificios, ci un simplu rezultat din evenimente, tratări greșite și alte cauze ce s'au ivit în cursul unui lung șir de ani”.

Beust nu spune nici el multe; nici nu putea să nu respecte secretul de stat, dar' el indică conferențele cu Ungurii și consiliile ministeriale ținute sub președinția Maiestății Sale; ilustrisimul autor din „Dreptatea” cerceteze și povestească-le cuprinsul lor într'o broșură anonimă, sensațională — ce efect! Eu simt din Beust (II. 161) că Maiestatea Saa a subscris, cu toate acestea, cu greu. Prea puternică era încă opoziția în contra lui Beust, fără de care însuși Andrassy a zis, că tranșacțiunea nu s'ar fi sfârșit așa de curând și de bine! Motivele lui Beust sânt și ele vrednice de o mare atențiune, de studiu, dar' nu-i aici locul să le scrutez eu; s'o facă fiecare dintre noi. Eu, voind să deschid numai o privire în mișcarea acelei opoziții în contra lui Beust, care, mai ales odată, se crezuse răsturnat de ea, voesc să mai citez încă pe un intim al lui Beust, care-i biograful seu Dr. Fr. W. Ebeling, consilier archival sacson, și care expunând în biografia sa (*Friedrich Ferdinand Graf von Beust*, Leipzig, 1871; în volumul al doilea) și nașterea dualismului, se provoacă, afară de acte de stat și alte isvoare, la persoane „inițiate în mod cu totul special” (*directe Mittheilungen in die österreichischen Zustände ganz besonders eingeweiht Personen*, la pag. 561). Ebeling scrie la pagina 430 și 431 următoarele:

„În vreme ce contele Belcredi cu „Reichsrath-ul extraordinar” credea că va pute să obțină în Slavi un contrapond în fața tendențelor Ungariei după independența, care, după părerea lui, nu erau compatibile cu idea despre unitatea imperiului, urmașul seu (Beust) hrănia părerea, că dacă în Ungaria este elementul maghiar, atunci cel puțin în Austria vestică și în puterea culturii mai superioare, a poziției istorice și a continuității de drept, pe care se baza, elementul german este chemat se sustină cohesiunea politică a întregului și să-l conducă, așadar, să împace și dărza manie de independență a unei naționalități și

Pe lângă această guvernul maghiar  
buc să exercite influența asupra maghiari-  
lor din America, înalându-i în cerurile faimei  
încercările asupritoare și înșelătoare ale Teo-  
kei-fior. Spre acest scop trebuie ca consa-  
tele noastre să fie înzestrate cu bani și cu in-  
drumări. Scut, guvernul maghiar trebuie  
să țină strâns în mână consa-  
tele noastre emigranți. Poate nu'r fi de folos  
trinite și a întregii cu acest scop în acți-  
oană. Inteligent, un fel de *Kormendy*  
*in portibus infidelium.*

Proprietar: T. Liviu Albini

Iuliu Fogarasiu,  
not. cerc.

Institutul Tipografic în Sibiiu.

Specializările mai sus-menționate se dețin și în speșeria **I. V. TOROK, Budapesta, Rongsgasse 12.** [437] 9-12